Голові Разової спеціалізованої вченої ради
PhD 16617 Львівського державного університету
фізичної культури ім. Івана Боберського,
доктору наук з фізичного виховання та спорту,
доц. Хіменес Х.Р.

Рецензія
кандидата наук з фізичного виховання і спорту,
доцента, **Карпи Ігоря Ярославовича**
на дисертаційну роботу **Ковцуна Віталія Васильовича** на тему
**«Диференціація тренувальних навантажень,
спрямованих на розвиток координаційних здібностей волейболісток на
етапі спеціалізованої базової підготовки»**,
подану на здобуття ступеня доктора філософії
з галузі знань 01 Освіта/Педагогіка,
за спеціальністю 017 Фізична культура і спорт

Сучасні підходи до фізичної підготовки у ігрових видах спорту базуються на інтеграції наукових досліджень та практичних методик, спрямованих на оптимізацію ключових фізичних якостей спортсменів, таких як вибухова сила, витривалість, координаційні здібності, прудкість та гнучкість.

За останнє десятиліття в практиці підготовки волейболістів велику увагу приділяють розвитку різноманітних рухових якостей, особливо фізичній підготовленості, яка є серйозним фундаментом для прояву технічних, тактичних і психологічних можливостей гравців в умовах змагальної діяльності.

Етап спеціалізованої базової підготовки є важливим для формування спеціальної фізичної бази з акцентом на швидкісно-силові якості, силову та швидкісну витривалість, координацію та гнучкість з диференційованими комплексами вправ. Тут фізична підготовка безпосередньо спрямована і на технічне та тактичне удосконалення, забезпечуючи максимальну реалізацію потенціалу спортсменів.

Аналіз методичних розробок у практиці підготовки волейболістів засвідчує необхідність постійного пошуку нових підходів у використанні методів і засобів підготовки, в тому числі і для розвитку координаційних здібностей волейболістів.

Вважаємо, що вибір здобувача є своєчасним та доцільним на сучасному етапі розвитку волейболу, оскільки якісна підготовка волейболісток у юному віці дозволить належним чином розкрити у повній мірі їх таланти у спортивному майбутньому.

Таким чином, проблема розробки, теоретичного й експериментального обґрунтування шляхів підвищення рівня координаційних здібностей волейболісток на етапі спеціалізованої базової підготовки з використанням диференційованого підходу є актуальним і науково значущим завданням сучасної теорії та практики волейболу.

Актуальність дисертаційного дослідження підтверджується приналежністю його до Зведеного плану науково-дослідної роботи «Теоретико-методичні основи індивідуалізації у фізичному вихованні і спорті» (номер державної реєстрації 0112U002001), теми «Теоретичні та практичні основи тренувальної та змагальної діяльності в ігрових видах спорту» науково-дослідної роботи кафедри спортивних та рекреаційних ігор ЛДУФК імені Івана Боберського та теми «Удосконалення системи підготовки кваліфікованих спортсменів в ігрових видах спорту на різних етапах багаторічного удосконалення» (номер державної реєстрації: 0122U001576) на 2022–2025 рр. плану науково-дослідної роботи Львівського державного університету фізичної культури імені Івана Боберського.

Результати оцінки наукового рівня дисертації і наукових публікацій здобувача.

Науковий рівень дисертаційного дослідження, поданого на рецензування, відповідає чинним вимогам до робіт такого рівня. Здобувач ґрунтовно підійшов до підготовки дисертації, дотримавшись нормативних вимог щодо її побудови та змістового наповнення, а також чітко сформулював наукові завдання, вирішення яких забезпечило досягнення поставленої мети дослідження.

Текст роботи викладено державною мовою з дотриманням норм наукового стилю. Використана термінологія є коректною, логічно

впровадженою в контекст дослідження та доступною для сприйняття фаховою аудиторією.

Результати дисертації автора відображено у публікаціях, що тематично узгоджуються з предметом дисертаційного дослідження, у тому числі виконаних у співавторстві. Зокрема здобувачем підготовлено 10 наукових праць, із яких 4 статті – у фахових виданнях України, 5 публікацій внесені до науко-метричної бази Scopus та 1 публікація, яка додатково відображає наукові результати дисертації.

Також на міжнародних науково-практичних конференціях було оприлюднено ключові теоретичні узагальнення, експериментальні матеріали та висновки, а саме: «Молода спортивна наука України» (2022, Львів), «Стратегічне управління розвитком фізичної культури і спорту» (Харків, 2022); наукових конференціях кафедри спортивних та рекреаційних ігор ЛДУФК ім. Івана Боберського (Львів, 2022–2024).

Новизна представлених теоретичних та/або експериментальних результатів проведених здобувачем досліджень.

Наукова новизна:

- вперше обґрунтовано програму підвищення рівня координаційних здібностей волейболісток на етапі спеціалізованої базової підготовки з використанням диференційованого підходу;
- удосконалено наукові відомості щодо факторної структури рівня розвитку координаційних здібностей волейболісток на етапі спеціалізованої базової підготовки;
- удосконалено наукові відомості щодо взаємозв'язків між показниками рівня розвитку координаційних здібностей та показниками змагальної діяльності волейболісток на етапі спеціалізованої базової підготовки;
- удосконалено наукові відомості щодо структури та змісту координаційної підготовленості волейболісток на етапі спеціалізованої базової підготовки;

- набули подальшого розвитку наукові дані щодо системи контролю показників фізичної підготовленості та системи контролю змагальної діяльності у волейболі;
- набули подальшого розвитку наукові положення щодо засобів та методів підготовки спортсменів у волейболі.

З урахуванням актуальності порушеної проблематики слід зазначити, що дослідження виконано на належному методологічному рівні та відповідає сучасним вимогам до наукових досліджень у галузі фізичної культури і спорту.

Практичне значення роботи полягає у впровадженні авторської програми підвищення рівня координаційних здібностей волейболісток на етапі спеціалізованої базової підготовки з використанням диференційованого підходу у навчально-тренувальний процес волейбольних команд, таких як: ВК «Рись-ДЮСШ» м. Стрий, ВК «Решетилівка Полтавщина-ПНТУ» м. Полтава, ВК «Буковинка» м. Чернівці, ВК «Університет-ПНУ» м. Івано-Франківськ, ВК «Регіна-МЕГУ-ОШВСМ» м. Рівне, ВК «Воллейбук-ЧНУ-ЧОДЮСШ» м. Чернівці, ВК «Львів'янка-ЛДУФК-СКІФ» м. Львів.

У процесі застосування авторської програми спостерігається вагоме покращення показників розвитку координаційних здібностей, технічної підготовленості та ігрової діяльності волейболісток.

Характеристика основних положень роботи.

Дисертація складається з анотації (українською та англійською мовами), вступу, п'яти розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків.

В анотації обґрунтовано актуальність дослідження, подано короткий виклад основних наукових положень дисертації, визначено ключові слова та наведено дані про публікації здобувача.

У **вступі** обґрунтовано актуальність обраної теми дослідження, показано зв'язок роботи з науковими планами, темами, визначено об'єкт, предмет дослідження, сформульовано мету та завдання дослідження, охарактеризовано наукову новизну та практичну значущість наукового пошуку, відображено

особистий внесок здобувача в опубліковані зі співавторами наукові праці, представлено апробацію результатів дослідження.

У першому розділі **«Сучасне теоретико-методичне обґрунтування фізичної підготовки кваліфікованих спортсменів у волейболі»** здобувачем наукового ступеня охарактеризовано роль фізичної підготовки у формуванні спортивної майстерності у волейболі, виявлено протиріччя між існуючими науково-обґрунтованими підходами до розвитку координації рухів у юних спортсменок та відсутністю єдності поглядів фахівців на класифікацію специфічних координаційних здібностей у волейболі та диференціацію засобів та методів їх розвитку. Автором встановлено, що диференціація підготовки спортсменів та спортсменок в ігрових командних видах спорту впливає на підвищення ефективності спортивної діяльності.

У другому розділі **«Методи та організація дослідження»** подано інформацію щодо методів дослідження з урахуванням їх використання для вирішення кожного з чотирьох завдань дослідження.

У цьому розділі описано організацію чотирьох етапного дослідження, а також подано характеристику спортсменів, які брали участь у педагогічному експерименті.

У третьому розділі **«Особливості розвитку координаційних здібностей волейболісток на етапі спеціалізованої базової підготовки»** автором дисертаційного дослідження проведена рангова оцінка значущості компонентів фізичної підготовленості, встановлено пріоритетність розвитку певних рухових здібностей волейболісток на етапі спеціалізованої базової підготовки.

У цьому розділі встановлено взаємозв'язки між показниками рівня розвитку координаційних здібностей та інших фізичних якостей, а також показниками технічної підготовленості волейболісток на етапі спеціалізованої базової підготовки.

У четвертому розділі **«Ефективність диференціації розвитку координаційних здібностей волейболісток на етапі спеціалізованої базової підготовки»** дисертантом здійснено обґрунтування програми

диференційованого розвитку координаційних здібностей волейболісток на етапі спеціалізованої базової підготовки.

У четвертому розділі для визначення структури координаційних здібностей автором проведено факторний аналіз за допомогою комп'ютерної програми SPSS 27.0., який дозволив виділити п'ять факторів у структурі координаційних здібностей волейболісток на етапі спеціалізованої базової підготовки.

На основі порівняльного аналізу показників фізичної підготовленості встановлено ефективність авторської програми диференційованого розвитку координаційних здібностей волейболісток на етапі спеціалізованої базової підготовки.

У п'ятому розділі **«Аналіз та обговорення результатів дослідження»** автором аналізується проблема побудови навчально-тренувального процесу волейбольних команд у сучасних умовах, акцентується, що проведене наукове дослідження підтвердило тенденцію ефективності диференціації розвитку координаційних здібностей у підготовці волейболісток на етапі спеціалізованої базової підготовки. Отримані результати наукового пошуку доповнюють та розширюють дані щодо підготовки спортсменів командних ігрових видів спорту на основі диференціації фізичної підготовки.

Висновки дисертаційної роботи підтверджують повноту вирішення мети та завдань наукового пошуку.

Оригінальність тексту дисертації відповідає встановленим вимогам до дисертації доктора філософії.

Рівень наукової обґрунтованості результатів дисертаційної роботи.

Результати дисертаційного дослідження подано з дотриманням логіки наукового аналізу, що дало змогу сформулювати обґрунтовані висновки. Сформульовані здобувачем наукові положення й узагальнення ґрунтуються на використанні методів і методик, адекватних меті та завданням дослідження.

Достовірність отриманих результатів забезпечується достатнім обсягом вибірки досліджуваних; правильно обраною методологією організації

педагогічного експерименту; практичною апробацією розробленої програми; відповідною статистичною обробкою отриманих результатів та підтвердженням позитивного ефекту від реалізації запропонованої програми.

Достатній рівень наукової обґрунтованості результатів забезпечено поєднанням вивірених методологічних і теоретичних засад дослідження, аналізом значного масиву сучасних наукових джерел з проблематики (230), у тому числі 67 – іноземних. Порівняльний аналіз результатів педагогічного тестування, проведеного на констатувальному та формувальному етапах педагогічного експерименту, засвідчив достовірне покращення ($p<0,05$) в експериментальній групі 18 показників розвитку координаційних здібностей. Аналіз динаміки здійснювався шляхом зіставлення вихідних і підсумкових результатів, що дало змогу оцінити ефективність запропонованої авторської програми диференційованого підвищення рівня координаційних здібностей волейболісток на етапі спеціалізованої базової підготовки.

Розроблена авторська програма диференційованого підвищення рівня координаційних здібностей волейболісток на етапі спеціалізованої базової підготовки в тренувальному процесі розроблена з урахуванням вимог, визначених нормативно-методичними документами, і відповідає сучасним запитам практики волейболу.

Рівень виконання поставленого наукового завдання.

Мета дослідження – підвищити рівень координаційних здібностей волейболісток на етапі спеціалізованої базової підготовки з використанням диференційованого підходу – є логічно обґрунтованою та відповідає обраній темі роботи. Її реалізація забезпечена поетапним розв'язанням завдань дослідження на належному науковому рівні. Завдання дослідження:

1. Узагальнити наукові відомості з диференціації фізичної підготовки та зокрема розвитку координаційних здібностей волейболісток на етапі спеціалізованої базової підготовки.

2. Визначити структуру та рівень розвитку координаційних здібностей волейболісток на етапі спеціалізованої базової підготовки.

3. Встановити взаємозв'язки показників розвитку координаційних здібностей та компонентів змагальної діяльності волейболісток на етапі спеціалізованої базової підготовки.

4. Розробити та експериментально перевірити програму диференційованого підвищення рівня координаційних здібностей волейболісток на етапі спеціалізованої базової підготовки.

Оволодіння здобувачем методологією наукової діяльності.

Методологічний апарат роботи відповідає поставленим завданням. Здобувач ретельно розкриває методи наукових досліджень, які подано у розділі 2. Застосування теоретичного аналізу та узагальнення даних наукової і методичної літератури та емпіричних матеріалів наукових досліджень, опитування шляхом анкетування, педагогічного спостереження, педагогічного експерименту та методів математичної статистики свідчить, що Ковцун Віталій Васильович в належній мірі оволодів методологією наукових досліджень та підібрав методи, які дозволили провести власне наукове дослідження.

Відсутність (наявність) порушення академічної доброчесності, фабрикації; фальсифікації у дисертації та/або наукових публікаціях здобувача.

За результатами аналізу дисертаційної роботи та наукових публікацій, у яких представлено основні результати дослідження, порушень принципів академічної доброчесності не встановлено; використання текстових запозичень здійснено з належним посиланням на наукові праці інших авторів. Це підтверджується експертним висновком за результатами перевірки.

Зауваження до дисертаційної роботи.

Дисертаційна робота здобувача відрізняється логічною та послідовною побудовою матеріалу, є зрозумілою для сприйняття ключових положень і містить обґрунтовані результати дослідження. Позитивно оцінюючи дисертаційну роботу, слід вказати на ряд дискусійних питань і зауважень:

1. У першому та другому розділах дисертаційної роботи, при виконанні

покликань на роботи фахівців варто зупинитися на найбільш вагомих та скоротити загальний перелік поданих.

2. Вважаємо, що при розробці програми диференційованого підвищення рівня координаційних здібностей волейболісток на етапі спеціалізованої базової підготовки необхідно було б врахувати, індивідуальну варіативність темпів біологічного розвитку та функціональної готовності, що зумовлює різну чутливість спортсменок до координаційних навантажень.

3. У третьому розділі при проведенні факторного аналізу не враховано рівень морфо-функціонального розвитку організму волейболісток, що є визначальним у прояві координаційних здібностей у волейболі.

4. У третьому розділі потребують пояснення застосування термінів індивідуальні та групові техніко-тактичних дії в нападі волейболісток.

5. У четвертому розділі автору слід більш детально описати алгоритм впровадження авторської програми у навчально-тренувальний процес волейболісток.

6. Автору варто було б більш детально окреслити перспективні напрями подальших наукових досліджень.

7. У роботі трапляються технічні недоопрацювання та стилістичні помилки.

Загалом зазначені дискусійні питання та зауваження не знижують наукової та практичної значущості результатів й позитивної оцінки дисертаційної роботи.

Висновок про відповідність дисертації встановленим вимогам.

Аналіз дисертаційної роботи та опублікованих праць дає підстави для висновку про те, що дисертація Ковцуна Віталія Васильовича «Диференціація тренувальних навантажень, спрямованих на розвиток координаційних здібностей волейболісток на етапі спеціалізованої базової підготовки», є завершеним самостійним науковим дослідженням, має наукову новизну, практичну та теоретичну значущість.

Робота відповідає вимогам наказу МОН України № 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження вимог до оформлення дисертації (зі змінами), «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії (Постанова Кабінету Міністрів України від 12.01. 2022 р. № 44, зі змінами), а її автор Ковцун Віталій Васильович заслуговує присудження наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 01 Освіта/Педагогіка, за спеціальністю 017 Фізична культура і спорт.

Рецензент:
кандидат наук з фіз. виховання і спорту, доцент,
доцент кафедри футболу
Львівського державного університету
фізичної культури імені Івана Боберського Ігор КАРПА

Проректор з науково-педагогічної роботи
та міжнародних зв'язків Львівського
державного університету фізичної культури
ім. Івана Боберського, доктор наук з
фізичного виховання та спорту, професор Мар'ян ПІТИН